

La llengua catalana en el marc de les llengües minoritzades europees

JOSEP R. GUZMAN
Universitat Jaume I

1. Introducció

La llengua catalana comparteix amb bona part de les llengües que apareixen en aquest volum una sèrie de trets de caràcter lingüístic, però sobretot el tret genèric que hi dona títol: és a dir, comparteixen la inexistència d'una política d'estat oberta, rigorosa, conseqüent i valenta en la seua defensa, i els entrebancs que se li generen. Comparteixen igualment la sensació de pèrdua, de minusvaloració, i de preocupació per un futur que les apropa a la desaparició o a restar com una mena de reserva curiosa o fossilitzada.

Donant una ullada a les altres llengües minoritzades europees, i en particular a l'ús, a la vitalitat, al nombre de parlants etc., la llengua catalana se'ns revela amb un dinamisme i una projecció que s'allunya de la percepció que la gran majoria dels catalanoparlants actius tenen d'ella. Generalment, existeix la imatge d'un present, i sobretot d'un futur, amb uns tons marcadament ennegrits. Tot i així, en aquest treball volem fer un repàs d'un parell de factors que, malgrat els grans perills que l'encerclen, representen encara un raig d'esperança. En primer lloc, analitzarem les xifres que encarnen la competència lingüística dels parlants. Així, repassarem tant les xifres absolutes com també la seua distribució, que és precisament on esdevenen decebedores. En segon lloc, analitzarem un factor dinàmic en la utilització de la llengua, un factor de modernitat, l'ús de la llengua catalana a Internet, quan es compleixen pràcticament deu anys del seu naixement.

2. Avaluació de la vitalitat de la llengua catalana: el coneixement de la llengua

Òbviament, un dels puntals per avaluar la vitalitat d'una llengua rau en el fet d'esbrinar el seu nombre de parlants. Totes les campanyes polítiques sobre si som, o són, tres-cents milions, sis, o nou o el que siga, fan una extrapolació en certs casos altament perillosa, que genera en l'imaginari col·lectiu una imatge inexacta de la realitat. En qualsevol cas, investigar el coneixement i l'ús dels parlants d'un territori sembla un dels punts bàsics d'articulació de qualsevol política lingüística i posar-li ulls i cara al seu estat és imprescindible per portar endavant la necessària recuperació de la llengua.

A l'hora d'avaluar aquest coneixement de la llengua en els territoris de parla catalana, val a dir que hi ha una sèrie de factors que entrebanquen aquesta possible anàlisi. El primer de tots —i la causa de la resta— és la coneguda fragmentació de les entitats que haurien d'esmerçar esforços (i interès) en l'estat de la llengua i a adoptar les solucions pertinents per mitigar en part el seu decaïment: quatre estats diferents. Amb l'element afegit que, on es troba el gruix dels parlants, tenim, a més, quatre administracions diferents, que en alguns casos es fan la guitzia, especialment, fins i tot amb la negació de la mateixa llengua.

Tot i així, disposem d'alguns treballs prou recents i uns altres que, tot i no ser-ho tant, també permeten de fer una radiografia de l'estat de coneixement del parlants i extraure conclusions sobre l'ús de la llengua en aquestos territoris. Així doncs, entre les fons més recents tenim dades del 2003 i 2004, per al territori de Catalunya, i del 2004 per al País Valencià, la Catalunya Nord i l'Alguer. Al seu torn, per a Balears tenim les dades del cens de 2001 i d'Andorra les de 1999. Finalment, les dades més exigües corresponen a la Franja, que es datarien entre 1993 i 1995. Val a dir que el Centre d'Investigacions Sociològiques realitza també enquestes, però que generalment es basen en el cens electoral, per la qual cosa queda fora de la mostra un grup substancial de població (per sota dels 18 anys) en edat escolar que molt possiblement podria augmentar de forma significativa algun dels grups estadístics.

Igualment, cal assenyalar que el grau d'informació que aporten les enquestes dels diversos territoris són molt dissemblants, tant per la qualitat com per la quantitat. Així, per tant, en ocasions, la fiabilitat de les xifres resulta més que discutible, tal i com ha estat subratllat pel que fa al cens de 2001 (Xarxa Cruscat, 2004), o en general, pel que fa a la formulació, indeterminació o simplement l'ambigüitat de les preguntes que apareixen a les enquestes (Vila, 2004). A més, en la majoria d'aquests estudis, el que s'obté són dades subjectives de la percepció que tenen els enquestats del coneixement que tenen i de l'ús que fan de la llengua (Villaverde, 2002), i no dades observades externament al subjecte.

Les dades més recents sobre la situació de la llengua catalana a la Catalunya Nord són les publicades a l'octubre de 2004, *Estadística d'usos lingüístics a la Catalunya Nord*. L'enquesta va ser realitzada al mes de gener de 2004 per a una mostra de població de més de 15 anys, que resideix a un habitatge amb telèfon fix a aquest territori. En total es van fer 402 enquestes. L'enquesta recull també dades sobre usos lingüístics en diversos àmbits d'ús, com ara a la família, als amics, al món de la sanitat, del comerç, etc.; per poder fer una comparativa amb la resta dels territoris ens limitarem a les quatre habilitats lingüístiques. Així doncs, els resultats són els següents: 63,5% l'entén, 37,1 % el parla, 31,4 el sap llegir, i el 10,6% el sap escriure.

Durant aquest mateix període, gener del 2004, a la ciutat de l'Alguer es va realitzar també l'*Enquesta d'Usos Lingüístics del català a l'Alguer* (EULA), els resultats de la qual van ser fets públics a juliol del 2005. La mostra es va elaborar amb 415 enquestats i, com a bona part del territori lingüístic de la llengua catalana, amb els mateixos criteris que l'enquesta de la Catalunya Nord. Els resultats presenten que el 89,9% de la població entén el català, el parla el 67,6%, el 50,9% el sap llegir i un 28,4% el sap escriure. L'estudi revela també certes tendències a la disminució del nombre de parlants arran del decreixement en la transmissió de l'alguerès de pares a fills, ja que mentre els parlants diuen que parlen amb la seua mare un 46'6%, aquests mateixos en un percentatge del 85% parlen italià amb els fills.

Tal com ja havíem esmentat suara, la Franja és la zona del domini lingüístic català on les dades lingüístiques que tenim són més exigües. De fet, l'únic cens que inclou alguna pregunta sobre aspectes lingüístics és el de 1981. Entre 1993 i 1995 es van fer dues enquestes, d'una banda l'Enquesta Demolingüística de la Franja de la Universidad de Zaragoza (Martín i altres, 1995), i en 1996, arran del projecte *Euromosaic* que havia estat elaborat en el marc de la convocatòria de la Direcció General XXII de la Comissió Europea, van veure la llum els resultats de l'informe sobre l'enquesta a 300 residents de la Franja. Els resultats de

totes dues enquestes coincideixen a assenyalar que l'entén el 100% de la població, el parla el 99% , el sap llegir el 56,15% (Martín i altres, 1995) o el 53% (Euromosaic), i que el sap escriure el 10,38% (Martín i altres, 1995) o el 26% (Euromosaic). Les diferències tan marcades pel que fa especialment a l'escriptura poden ser producte de les diferents categories de respostes dels estudis, tal i com assenyala N. Sorolla (2003: 18). En qualsevol cas, les dades són força colpidores, positivament, pel que fa a les habilitats orals.

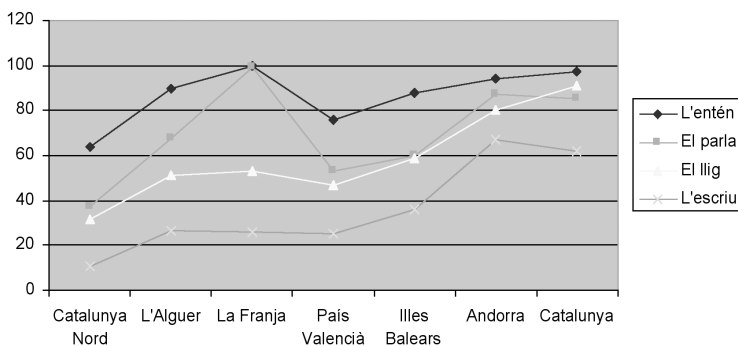
L'Acadèmia de la Llengua Valenciana va elaborar durant gener i febrer de 2004 una enquesta, *Enquesta sobre la situació social del valencià 2004* (ESSV04), on es tractava de determinar el coneixement i l'ús del català (valencià), sense defugir —com en els estudis de la Catalunya Nord, l'Alguer i Catalunya (EULC03)— altres aspectes, com ara les actituds sobre la llengua pel que fa als immigrants, o la utilitat de la llengua en el futur. Igual que l'EULC03 (que analitzem al següent apartat), la mostra de població és va realitzar a partir dels 15 anys, amb subjectes residents al País Valencià. En total es van fer 1.111 entrevistes, i els resultats obtinguts —òbviamnt a partir de dades declarades pels subjectes— indiquen per al conjunt de tota la població —sense fer distinció entre zona catalanoparlant i castellanoparlant— que el 76% de la població major de 15 anys entén el català prou bé o perfectament; el 53% és capaç de parlar-lo, si més no, amb suficient correcció; el 47% pot llegir en català; i, finalment, el 25% pot escriure'l. Aquestes dades augmenten en la zona catalanoparlant, i disminueixen de forma molt sensible en la zona castellanoparlant. A més, en alguna zona oficialment catalanoparlant els percentatges de comprensió oral es redueixen de forma significativa, com ara la de la regió formada pel Baix Vinalopó, l'Alacantí, les Valls del Vinalopó i la Marina Baixa, on la comprensió de la llengua i la capacitat de parlar-la amb suficient correcció es redueixen al 66% i al 42% respectivament. Passa el mateix amb la capacitat de lectura i d'escriptura, que en aquesta darrera zona es redueix al 36% i al 18%, per a cadascuna d'elles. Si tenim en compte la distribució per edat, trobem la dada positiva que la població entre 15 i 24 anys és la que té un percentatge major de comprensió oral (79,99%, entendre; i 58%, parlar), de lectura (70,81%) i d'escriptura (58,39%). Aquestes dades també estarien matisades segons les zones. Val a dir que l'ESSV04 (2004: 12) realitza també unes valoracions sobre l'evolució de 1983 a 2004 i constata l'augment continuat en la competència lingüística de la llengua durant els 10 primers anys a partir l'entrada de la llengua a l'ensenyament. Constata anàlogament, que a partir de la dècada següent canvia aquesta tendència de forma negativa —coincident, en part, amb el canvi de color polític de la Generalitat Valenciana— tant en la comprensió com en la parla. L'única dada positiva és el manteniment de la competència escrita, tot i que com es pot observar té el sostre més baix de tota l'enquesta. L'informe es fa ressò també de l'assignatura pendent que resulta l'ús social de la llengua que fins i tot ha continuat descendint de forma preocupant.

Tal com indica Joan-Albert Villaverde (2002), a les Illes Balears s'han fet diversos estudis (els anys 1993, 1996 i 1998) del Centro de Investigaciones Sociológicas (CIS) que aporten dades sobre les qüestions lingüístiques que tractem. Però existeix un estudi més recent realitzat durant la primavera de 2002 per la Conselleria de Presidència del Govern de les Illes Balears que dona informació sobre algunes habilitats lingüístiques, en concret la d'entendre el català, parlar-lo i escriure'l, deixant de banda la lectura. Segons aquesta enquesta, l'entén el 92,9%, el parla el 76,7% i el sap escriure el 51,3%. Aquestes dades difereixen, en alguns casos més de 15 punts, de les obtingudes pel cens de 2001 —que, pel que fa a les Illes Balears, es troben en línia a la pàgina de l'Institut Balear d'Estadística

(IBAE)—. Segons aquestes dades, entén el català el 87,63%, el 60,2% el parla, el 58,85% el sap llegir i el 36,21% el sap escriure.

Malauradament, en l'únic estat del món on la llengua catalana és l'idioma oficial, Andorra, no sembla que l'evolució de la llengua siga significativament més positiva que a altres llocs on teòricament (i pràcticament) l'aparell de l'estat en té una tendència poc afavoridora. El Servei de Política Lingüística del Govern d'Andorra va publicar l'any 2000 els resultats de l'enquesta de 1999 i de la comparació amb la de 1995. Segons aquestes dades, entén el català el 94% de la població, el parla el 87%, el llig el 80% i el sap escriure el 67%. Ara bé, en la comparació amb les dades de 1995 resulta que l'evolució en l'ús del català entre la població d'Andorra de més de 14 anys revela que l'espanyol ha passat a ser la llengua en què ha après a parlar un percentatge més alt de població, mentre que el català ha quedat en què ha après a parlar un percentatge més alt de població, mentre que el català ha quedat en segon lloc. En aquesta línia, tot i que el català continua essent llengua més utilitzada a casa, baixa el seu ús i puja el de l'espanyol. A la feina, la situació encara és pitjor, ja que hi ha un descens del català i un augment de l'espanyol com a llengua més utilitzada.

L'enquesta publicada com a *Estadística d'usos lingüístics a Catalunya 2003* (EULC03) (en el mateix sentit que les enquestes realitzades en el mateix període) és possiblement una de les més completes que s'han realitzat sobre els usos lingüístics de la llengua catalana en un determinat territori. Els continguts que estudia no solament no es limiten als usos lingüístics en diversos àmbits i al coneixement lingüístic, sinó que també s'interessa per la llengua habitual, les actituds i representació social de la llengua, tant de la població autòctona com respecte a la població estrangera, entre altres aspectes. L'àmbit de població de la mostra es realitza a partir dels 15 anys, i en el segment de població que resideix en un habitatge familiar del territori de Catalunya. La recollida d'informació es va fer mitjançant una entrevista telefònica aleatòria, realitzada a partir d'un llistat de telèfons fixos localitzats a nivell municipal, a l'individu de la llar amb la qual es contacta. Per tal que la mostra fos representativa es van considerar les variables de territori, àmbit rural o urbà, sexe i edat; i es van realitzar un total de 7.257 entrevistes. Les dades, que com ja hem comentat incideixen sobretot en l'ús de la llengua, revelen (tal com indica Pons i Vila, 2004 que entén la llengua catalana el 97%, la sap parlar el 85%, la sap llegir el 91% i la sap escriure el 62%. Aquestes dades difereixen una mica de les elaborades a partir del cens de 2001 que, al seu torn, assenyalen que l'entén el 94,5%, la parla el 74,5%, la sap llegir la 74,4% i el sap escriure el 49,8%.

Gràfic 1. Representació de les habilitats lingüístiques per zones.

El Gràfic 1 presenta un quadre resum de les quatre habilitats segons els territoris. Per a les dades de les Illes Balears, hem optat per escollir les del cens de 2001, ja que incloïen els percentatges de la mostra que manifestava que sabia llegir en llengua catalana. Igualment, hem escollit pel que fa a la Franja les d'Euromosaic, i pel que fa a Catalunya les més recents.

L'element més colpidor d'aquest gràfic és l'estat de la llengua al País Valencià, on tot i tenir una Llei i normativa específica per tal d'aconseguir una normalització, si més no del coneixement de la llengua, els resultats s'apropen molt més al de zones del domini lingüístic que no tenen aquest instrument que a les zones que en tenen també un. Tot i així, la caiguda estaria també esmorteïda per l'acció d'aquesta llei, ja que bona part de la població entra en contacte amb la llengua bàsicament a través del sistema educatiu (Guzman i Caballer, 1997). Ara bé, cal insistir en el fet que la situació del País Valencià té molta importància per a l'estat de la llengua catalana en la mesura que la seua població representa aproximadament el 34% del conjunt de tots els territoris del domini lingüístic.

Des d'una perspectiva global podem fer nostres les opinions formulades per Pons i Vila (2004) pel que fa a l'estat de la llengua catalana a tot el domini lingüístic: 1) encara que trobem bosses més o menys grans de desconeixement del català a tots els territoris, aquestes bosses tampoc no indiquen que el català no hi siga socialment significatiu; 2) Hi són presents fortes diferències entre les diverses habilitats lingüístiques, com també entre els diversos territoris.

En el marc que constitueixen les llengües minoritzades europees, resulta obvi que els territoris de parla catalana, amb quasi 12 milions de persones, de les quals l'entenen quasi 10 milions (86,8%), la parlen uns 8 milions (70,6%), la saben llegir per damunt dels 8 milions (71,2%), i la saben escriure més de 5 milions de persones (45,4%) repartides en quatre estats (Andorra, França, Itàlia i Espanya), resulten un fet i una realitat indiscutibles. Però, tot i la força significativa del nombre de parlants, se'ns suscita la següent qüestió: fins a quin punt estem parlant d'una llengua dinàmica, vital, que tracta de sobreviure emprant tots els recursos que té a l'abast? Tractarem, doncs, de donar una resposta a aquesta pregunta en l'apartat següent.

3. La vitalitat de la llengua catalana: el cas d'Internet

Una de les regles no escrites, però que cada vegada sembla més real, és que qualsevol fet, esdeveniment, o fins i tot ésser, que no apareix a Internet, no existeix. Internet s'ha convertit en aquests escassos deu anys de vida, en la gran biblioteca, en la gran font. El seu impacte ha estat tan gran que fins i tot ha generat canvis estructurals en la relació interpersonal. En aquests deu anys, Internet ha revolucionat l'accés a tota mena de serveis, eines, recursos, etc. Sembla, doncs, un espai immillorable per copsar fins a quin punt la llengua és viva i representa més que un simple nombre de parlants.

Per analitzar la situació actual del català a la teranyina cal recordar que, en aquesta joventut de la xarxa, la primera pàgina de tot l'Estat espanyol va ser la de la Universitat Jaume I, a l'estiu del 1994. Per la mateixa època va aparèixer de la mà de Vicent Partal una pàgina de la revista *El Temps* on s'hi trobaven recercades les poc més de vint pàgines que existien. Un any després les pàgines havien augmentat a un centenar i escaig, per a gairebé

quaduplicar-se a l'any següent. L'any 2000, VilaWeb (www.vilaweb.com) va publicar un informe sobre la presència de la llengua catalana a Internet, on apareixia classificada com a la dinovena llengua usada a la xarxa, amb un total de 443.301 pàgines; és a dir, en uns pocs anys les pàgines en català s'havien multiplicat exponencialment. En aquest mateix estudi es reclassificava les llengües relacionant les pàgines amb el nombre de parlants, i en aquest segon cas la llengua catalana passava a la quinzena posició. Cal assenyalar que la primera era l'anglès, la segona era l'islandès i la vint-i-quatrena l'espanyol. Això dona una idea de l'empenta amb la qual des de la comunitat de parla catalana s'ha abraçat aquesta nova eina, i de l'interès que dins d'aquesta comunitat havien despertat aquestes noves tecnologies.

Posteriorment, l'any 2003, Jordi Mas va actualitzar aquest l'informe d'una forma un poc més acurada. Cal afegir-hi que en aquell moment se suposava que hi havia entre 9.000 i 12.000 milions de pàgines, però els cercadors en realitat no n'indexaven tantes. Mas (2003) va situar el català pel nombre de pàgines, 2.926.550 (que s'havien multiplicat per cinc en tres anys), en el lloc vint-i-tresè; i pel nombre de pàgines i parlants en el vintè lloc. Tot i el canvi de posició respecte a l'anterior informe, Jordi Mas reconeixia que no s'havia produït cap retrocés, sinó que aquest canvi era producte del fet que els cercadors del moment tenien més pàgines indexades —el cercador *All The Web* podia identificar llengües que fins aquell moment no s'havien tingut en compte, com el croat, o el tai, per citar només un parell d'exemples— i en conseqüència es parlava d'una mostra més gran amb uns algorismes de detecció millors.

Són moltes les vessants d'Internet que es podrien estudiar en relació a la llengua catalana. Tanmateix, ens centrarem en tres aspectes que comporten senzillament el fet comunicatiu: el programari, la llengua dels usuaris, la llengua de les pàgines de la xarxa; és a dir, la llengua del receptor, la de l'emissor i la que administra el canal.

3.1. La llengua de la interfície

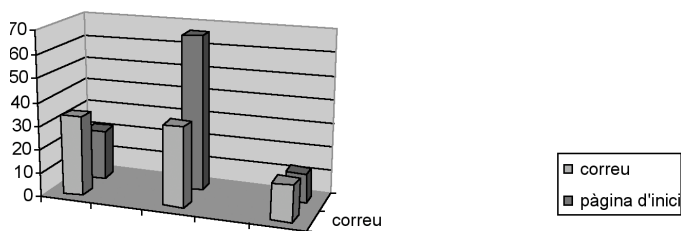
El milions de parlants de llengua catalana tenen necessitat d'unes eines en la seua llengua que els puguin permetre viure també en català en aquest àmbit. En aquest sentit cal destacar la tasca de Softcatalà (www.softcatala.org) com a mitjà per a transmetre el programari necessari en català per solcar la terranyina, i més. Softcatalà va néixer l'any 1997 i a l'any següent va donar a la llum la traducció al català del navegador de la casa Netscape, el Communicator 4.04, demostrant ja l'atenció que mereixia la xarxa. Aquest mateix interès es palesa també quan l'any 2001 va iniciar la col·laboració amb el cercador Google per poder traduir-lo al català i, fins i tot, participar en l'adaptació del motor de cerques de pàgines en català. Així, Softcatalà ha continuat traduint diversos programes per a la xarxa com ara el paquet de *Mozilla*, el navegador *Firefox* i el programa de correu *Thunderbird*, el *curve mail* (un programa de correu), *mIRC* (un programa de xat), l'*NVU* (un editor de pàgines web), *Spyke* (un programa de telefonia per a internet), l'*Opera 7* (un navegador), i un llarg etcètera. Ara bé, la seua tasca no s'ha limitat a eines per a Internet sinó que ha continuat en altres camps, com els de gestió, d'educació, de llengua, d'ofimàtica i el resultat dels quals ha estat la traducció al català de programes com el *OpenOffice*, el processador de textos *Abiword*, i el gestor de fulls de càlcul *Gnumeric*, o el sistema operatiu *GNU/Linux*.

Aquesta adaptació de programari al català s'estén també a altres col·lectius que també adapten i tradueixen les cadenes de programes i els continguts al català per a PC, i per a altres noves eines, com ara els ordinadors de butxaca (palmcat.blogspot.com). En aquest darrer camp, actualment, la situació del català és diferent segons el sistema operatiu: Sistema Operatiu *Palm*, el *WindowsMobile-PocketPC*, o *Symbian*. Mentre que amb *Palm* hi ha 32 programes en català, per a *PocketPC* no n'hi ha més d'un parell. Cal afegir que cap dels dos sistemes operatius és en català.

3.2. La llengua del receptor

A l'hora d'analitzar la llengua dels usuaris a Internet, el primer obstacle que trobem és la manca de dades. Molt poques entitats fan estudis estadístics sobre l'estat de la llengua a la xarxa. A Catalunya tenim diversos estudis realitzats per l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT) del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, en particular a través de la Secretaria de Telecomunicacions i Societat de la Informació (STSI) i l'EULC03 (que ja hem comentat anteriorment en parlar de la competència dels parlants). Malauradament, a banda dels treballs elaborats per aquestes entitats, les dades són molt comptades.

Per tal d'esbrinar l'estat de la llengua dels usuaris a Internet, tenim tres grups de dades que cal considerar: la llengua de la pàgina inicial d'entrada a la xarxa, la llengua emprada predominantment en el correu electrònic i, finalment, la llengua de les webs visitades. Pel que fa a la llengua de la pàgina inicial d'entrada a la xarxa hem de dir que segons L'EULC03, durant l'any 2003, el 21,4% dels usuaris que utilitzen la xarxa d'Internet habitualment tenien la seua pàgina inicial en català, el 66,2% en espanyol i el 12,4% en altres llengües. La qual cosa té relació també amb la quantitat d'*oferta* de pàgines en espanyol que són presents a la xarxa en contraposició a la de català. Cal recalcar que en aquest mateix període l'*oferta* de pàgines en espanyol era de 65.814.567 enfront a les 2.926.550 en català. Dit això, i per fer-nos una idea més exacta de la llengua dels usuaris d'Internet, aquestes dades caldria relacionar-les amb el segon aspecte que esmentàvem anteriorment, la llengua en la redacció de correus electrònics. En aquest cas es detecta un equilibri en la utilització del català i de l'espanyol. Els que escriuen en català o més en català són un 33,7% i els que escriuen en espanyol o més en espanyol són un 34%. Finalment, els que escriuen per igual en ambdues llengües són un 15,4%. Tal com s'observa al Gràfic 2, el pes de la llengua catalana es fa sentir en el moment que la decisió depèn de l'usuari i no de l'oferta existent.

Gràfic 2. Representació de les dades d'EULC03 segons la llengua de la pàgina inicial i la llengua emprada en els missatges de correu.

En veritat, aquestes dades també caldria matisar-les amb la introducció de la variable territori. En aquest cas, es produeix una situació semblant a la que es dona amb la competència lingüística, ja que, respecte a la llengua emprada en els missatges de correu, un ús del català inferior a l'ús en espanyol només es dona en l'àmbit metropolità de Barcelona i s'igualava en el cas del Camp de Tarragona. A la resta de Catalunya l'ús del català és clarament superior.

Finalment, pel que fa a la llengua de les webs visitades, segons l'*Enquesta a les llars sobre equipaments i l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació a Catalunya 2003*, realitzada pel DURSI i l'IDESCAT, el 37,2% d'usuaris ha visitat pàgines en català, el 83,4% en espanyol i el 31,8% en anglès. En aquest sentit és especialment preocupant la involució del percentatge d'usuaris que visiten webs en català, ja que l'any 2001 arribava gairebé al 49%, com d'altra banda ha passat amb l'anglès, mentre que l'espanyol s'ha mantingut estable. Tot i així, aquesta davallada respecte a les dades obtingudes en períodes anteriors, pot haver-se donat segons suggereix el mateix DURSI pels canvis en la formulació de la pregunta en l'enquesta.

3.3. La llengua de l'emissor

A l'hora de determinar un entorn que canvia ràpidament, amb pàgines que apareixen i desapareixen, fruit de tempestes convulsives o simplement dels canvis progressius i graduals que hi ha a la superfície del planeta Internet, tanmateix existeixen un parell de fonts destacades: el baròmetre del WICCAC (Webmàsters Independents en Català, de Cultura i d'Àmbits Cívics) (wiccac.org) i les enquestes del DURSI. El WICCAC va iniciar la seua activitat a partir de juny de 2002 amb l'elaboració d'un estudi sobre l'ús del català a les webs de grans empreses i organitzacions radicades a Catalunya i a altres llocs de parla catalana. Aquest estudi, actualitzat periòdicament, és el Baròmetre d'ús del català a Internet (wiccac.org/barometre.html). Bàsicament, el baròmetre classifica dues mil pàgines web distribuïdes en una taxonomia de 35 sectors. Tot i que la gran majoria es troben agrupats sota epígrafs clarament definits (Universitats; Església; Esports; Cinema; Portals d'Internet; Caixes, bancs i entitats financeres, etc.), altres, els menys, malauradament resulten més ambigus o excessivament concrets (vins i caves o alimentació i begudes). Igualment hi ha títols de caràcter geogràfic que revisen tota una zona, com ara el País Valencià o les Illes Balears. Aquestes etiquetes geogràfiques inclouen en moltes ocasions pàgines que apareixen també en altres grups (el València C.F. o el Vila-real C.F., s'inclouen en Esports), tot i que en alguns casos no se segueix aquest criteri (Bancaja apareix només al País Valencià i no en el grup de Caixes, bancs i entitats financeres). Deixant de banda aquests detalls, el baròmetre té una gran utilitat per analitzar la llengua emprada i de cap manera menysté els resultats obtinguts.

Existeix la idea prou generalitzada que, en relació al nombre de parlants, la situació del català a Internet pot resultar satisfactòria. Tanmateix, la presència del català varia segons els diversos sectors. Resulta clar que, mentre l'àmbit de l'ensenyament és molt procliu a l'ús de la llengua catalana (fins i tot amb el català com a llengua d'engegada de la pàgina), hi ha altres sectors, com el de les empreses, on aquesta presència és, si més no, insuficient, tal com ho assenyala Soler (2003, 2004). En el cas de les empreses valencianes la situació

és amb tota seguretat força negativa. En el treball de M. Monsoriu (1999), de les 1.000 primeres empreses valencianes per ordre de volum de facturació, l'1,7% tenien el català (valencià) com a opció de llengua. Aquestes dades han millorat molt pel que fa a les empreses catalanes, tot i que, la llengua de les webs de les empreses catalanes és, a dia d'avui, majoritàriament en espanyol. Segons l'*Enquesta sobre la penetració de les TIC a les empreses de Catalunya 2003*, el 91,5% de les empreses tenen la pàgina web en espanyol i el 53,3% la tenen també en català; òbviament existeix un 46,7% d'empreses on el català és totalment absent. Si s'hi introdueix, però, la variable dimensió de l'empresa, a grans trets, la situació canvia una mica. Així, mentre a les empreses d'entre 1 i 9 treballadors en el 93% dels casos la llengua és bàsicament en espanyol, de les 21.000 empreses de més de 10 treballadors amb web (54,8%), els percentatges de les que tenen l'espanyol com un dels seus idiomes descendeixen al 89,3% i l'opció en català augmenta fins al 48,3%. Finalment, cal dir que el 61,7% de les grans empreses tenen la llengua catalana en la seua web. No obstant això, segons l'activitat empresarial l'ús del català també és molt divers. Així, tal com indica l'*Enquesta sobre la penetració de les TIC a les empreses de Catalunya 2003*, els sectors on la presència del català és major són els educatius, els de telecomunicacions, sanitaris, finances, serveis professionals i tècnics; i on és menor és en els sectors industrials, de materials elèctrics i materials de transport. Soler (2004), en el resum de les dades de 2003, indica un sector del baròmetre del WICCAC on l'ús del català a les pàgines web és inexistent, en concret el de l'automòbil. Malauradament, aquesta situació no sembla que haja canviat molt si es miren els resultats del baròmetre del WICCAC de final de juliol de 2005, on els mateixos sectors continuen amb les mateixes mancances.

En contraposició a l'escassa presència del català, altres entitats com per exemple les de l'administració, tenen una presència de la nostra llengua molt satisfactòria, tot i que aquesta afirmació val per a Catalunya i les Illes, i no tant per a la Generalitat Valenciana que presenta una clara manca de normalització de les webs al català (valencià). L'any 2003, Vilaweb va realitzar un informe sobre el català a les webs de la Generalitat Valenciana i d'organismes més o menys relacionats, en què indica que més del 30% de les conselleries de la Generalitat només tenen la pàgina en espanyol (Conselleria de Sanitat, Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació, Conselleria de Benestar Social), i un altre 30% no tenen igualtat entre les llengües sinó que predomina l'espanyol sobre el català (valencià). De la resta d'entitats analitzades i relacionades d'alguna manera amb la Generalitat (Castelló Cultural, IVEX, IVIA, Institut Valencià de Finances, Centre Reina Sofia, etc.), gairebé el 60% no tenen pàgina en català (valencià), això sí, algunes la tenien en anglès. L'any 2005, durant l'agost, ja s'havien produït alguns canvis en les pàgines d'algunes Conselleries (no en les de les entitats esmentades abans), de forma que la Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació ja disposava també de la pàgina en la nostra llengua, a diferència de les de les altres dues Conselleries. Aquesta política "erràtica", pel que fa a la normalització de la llengua a Internet, contrasta amb el fet que en el mateix període, el Síndic de Greuges del País Valencià insta l'Ajuntament de l'Alcora a complir amb la llei i incloure el català (valencià) en la seua pàgina web (Levante, 21 d'agost de 2005, pàg. 13). D'aquesta forma li recorda al consistori de l'Alcora:

[...] no hay duda sobre la manifiesta obligación de las administraciones públicas, tanto autonómicas como locales, de adecuar desde un punto de

vista lingüístico, las vías o los medios de comunicación con los administrados y facilitar las relaciones mutuas a través de la efectiva y real implantación de un régimen de cooficialidad de las dos lenguas; tal como establece tanto la Constitución española i el Estatuto de Autonomía como la Llei 4/1983, d'ús i ensenyament del valencià.

3.4. Viure, i sobreviure, en català a Internet

Tot i la dificultat de cartografiar una xarxa tan vigorosament dinàmica, caldria formular-se la següent pregunta: fins a quin punt podem viure, o sobreviure, en Internet, encara que siga només per recollir la informació que puguem necessitar? Altrament dit: trobem en la nostra llengua totes les pàgines que podem necessitar en la nostra vida quotidiana?

No és gens fàcil establir quines són les pàgines que un parlant en llengua catalana podria haver de consultar més o menys diàriament, ja que sempre es podria considerar que en manquen moltes. No obstant això, podríem apuntar, sense voler ser exhaustius, que el contacte amb l'administració (central, autonòmica i local), l'alimentació, l'ensenyament, l'ús de les telecomunicacions i Informàtica, la banca, l'oci (esports, viatges) o l'església, entre d'altres, podrien ser alguns dels àmbits remarcables.

Pel que fa al contacte amb la administració, cal distingir entre l'administració central, l'autonòmica i la local. A aquesta darrera, les circumstàncies són molt diverses, fruit del color polític (i en conseqüència l'actitud davant de la normalització de llengua) i la zona del domini lingüístic. En termes generals, podem dir que totes les ciutats de més de 100.000 habitants tenen la pàgina web en la nostra llengua, amb l'excepció de l'Ajuntament de Perpinyà (www.mairie-perpignan.fr) on encara que existeix una opció en català, pel que fa al format de la pàgina, la resta és en francès; i la ciutat de l'Alguer (www.comune.alghero.ss.it), encara que aquesta està ben per sota dels 100.000 habitants. En alguns llocs es dóna el fet curiós, com ara a l'ajuntament d'Elx, que la pàgina de la policia municipal, en espanyol, té una opció en català (valencià) que serà operativa a partir de l'1 d'agost de no se sap quin any, ja que a final d'agost del 2005 encara no funcionava.

Pel que fa a l'administració autonòmica, en general, l'usuari en llengua catalana no té cap problema per accedir a la informació en la nostra llengua, amb l'excepció d'algunes conselleries i moltes entitats, com ja s'ha apuntat abans, de la Generalitat Valenciana. Ben diferent és el cas de l'administració central. Es pot accedir en català a les pàgines (en alguns casos per partida doble, ja que també tenen una versió en valencià) d'alguns ministeris o agències que no tenen transferides les seues competències; a tall d'exemple, el Ministeri d'Hisenda (portal.minhac.es), l'Agència tributària (www.aeat.es), o el Butlletí Oficial de l'Estat (www.boe.es), Malauradament, són molts més els ministeris o agències que no tenen les competències transferides (o no les tenen completament, o no a totes les autonomies), a les pàgines dels quals no podem fer servir la nostra llengua sinó que cal emprar l'espanyol, com ara el Ministeri d'Afers Estrangers (www.mae.es) o el Ministeri de l'Interior (www.mir.es), per citar només un parell d'exemples. A banda de l'administració central, hi ha una altra administració que també rep els nostres impostos i on la llengua catalana no té cap representació: l'administració europea.

En l'alimentació, certament podem trobar moltes pàgines que només utilitzen l'espanyol, però també és cert que cadenes com Caprabo (www.capraboacasa.com) o Mercadona

(www.mercadona.es/ns/index.php), per exemple, permeten de fer compres en línia en català (valencià) — amb les mateixes errades ortogràfiques tant en una opció com en l'altra.

Quan l'usuari de parla catalana cerca una pàgina relacionada amb l'ensenyament públic, es troba amb un dels índex més grans d'ús del català. En qualsevol de les Universitats del domini lingüístic, amb l'excepció de la Universitat de Perpinyà (www.univ-perp.fr), l'usuari de parla catalana es troba amb un gran equilibri amb aquell que ho fa des de l'espanyol. Això mateix val també per a altres pàgines que depenen de les Conselleries d'Ensenyament corresponents.

En el cas de les telecomunicacions i Informàtica, la situació de l'usuari en llengua catalana és molt semblant en tots dos casos i es troba amb unes dificultats majors que, per exemple, amb l'ensenyament. Certament, en les telecomunicacions només una companyia de les que es reparteixen els grans bocins del mercat espanyol, Amena (www.amena.com), té el català en la seua pàgina; en la resta —Auna (www.auna.es), Jazztel (www.jazztel.es), ONO (www.ono.es), etc. — i molt especialment en la de la companyia hegemònica, Telefónica (www.telefonica.es), no hi apareix. En el camp de la informàtica passa el mateix. És a dir, aquí trobem la tasca de Softcatalà, o el món de linux —Debian GNU/Linux (www.debian.org), Cat-linux.com (www.cat-linux.com)—, on realment l'usuari català pot trobar-se prou normalitzat. Tanmateix, bé en les grans empreses de programari, com ara Microsoft (www.microsoft.com/spain), com també en les de maquinari —Apple (www.apple.com/es), Toshiba (www.toshiba.es), IBM (www.ibm.com/es), Dell Computer (www.dell.es), Intel (www.intel.com/es), per citar-ne només unes quantes—, l'usuari no hi pot accedir en català.

L'usuari de banca de parla catalana es troba que pràcticament hi ha ben pocs bancs, que no siguin en línia, que tinguen la seua pàgina en l'opció català; les excepcions serien el Banc de Sabadell (www.bancsabadell.com) o Bankpyme (www.bankpyme.es), i pocs més. Per contra, en la majoria de les caixes d'estalvis, i especialment les grans —La Caixa (www.lacaixa.es), Caixa de Catalunya (www.caixacat.es)— i no tan grans —Sa Nostra (www.sanostra.es), la CAM (www.cam.es)— la situació és al contrari: totes tenen l'opció en català. L'excepció a aquesta regla la representa Bancaja (www.bancaja.es) junt amb moltes caixes rurals.

Dins del capítol de l'oci, es detecta la dificultat de poder usar la llengua catalana en el cas de les companyies aèries de les denominades de bandera, ja que cap d'elles té el català com a opció; tanmateix moltes de les denominades de baix cost, com ara Vueling Airlines (www.vueling.com), Ryanair (www.ryanair.com/site/CA/) o EasyJet (www.easyjet.es/ca), sí que tenen aquesta possibilitat. Quelcom semblant passa amb les reserves hoteleres i els cercadors de vols, ja que en el primer cas només Bookings (lists.bookings.nl), i en el segon Avionexpress.com (www.ca.avionexpress.com), permeten reservar en català. Aquesta possibilitat apareix fora de les grans companyies de viatges i reserves que també tenen oferta en línia, com ara Viajes El Corte Inglés (viajes.elcorteingles.es) o Edreams (www.edreams.es), per citar-ne només un parell.

Hi ha un aspecte que no voldria deixar d'apuntar: el de l'Església, ja que mentre els bisbats de totes les diòcesis catalanes i mallorquines tenen també la seua informació en català, a les pàgines dels bisbats valencians —Arquebisbat de València (www.archivalencia.org), Bisbat d'Oriola-Alacant (www.diocesia.org), Bisbat de Sogorb-

Castelló (www.obsegorbecastellon.es) (en aquest darrer resulta encara més curiós quan el baix Maestrat, pertanyent a la diòcesi de Tortosa (www3.planalfa.es/obtortosa), sí que la té en català) — o els de la Catalunya Nord — Bisbat de Perpinyà-Elna (catholique-perpignan.ccf.fr) —, només l'espanyol o el francès, segons el cas, hi són presents.

4. Conclusions

Tot i que la situació en què es troba la llengua catalana és complexa, hi apareixen espais de claror enmig de fortes tenebres. És cert que no podem parlar ni de bon tros d'una situació normalitzada, d'una situació a partir de la qual diríem que no ens trobem amb una llengua minoritzada; no obstant això la llengua presenta unes xifres sorprenents per a una llengua amb aquesta etiqueta. Els quasi deu milions de persones que l'entenen, els prop de vuit milions que el parlen, els més de vuit milions que el lligem i, finalment, els cinc milions de persones alfabetitzades en llengua catalana resulten un fet extraordinari en el context europeu.

Igualment, resulta força palmari que molts d'aquests parlants conreen la llengua fins i tot en els àmbits nous que van apareixent en la nostra societat. Aquesta circumstància demostra el dinamisme en què viu la llengua, de forma que, com a exemple, es palesa en el fet que en gairebé tots els serveis nous en l'àmbit de les noves tecnologies, la llengua catalana hi és present. Els serveis WAP, els portals d'accés a Internet, els servidors de correu electrònic i tot el que significa l'existència de milers i milers de pàgines en llengua catalana revelen l'intent de normalitzar l'ús de la llengua en aquests nous àmbits. Dit això, no podem parlar aquí de normalitat lingüística, ja que la llengua no es pot fer servir en qualsevol àmbit d'ús dins de l'exemple que hem escollit, el món d'Internet. Certament, moltíssimes de les d'entitats que hi són presents a les terres del domini lingüístic català no tenen en la seua pàgina una opció que permeta que un usuari de parla catalana pugui emprar la seua llengua. No obstant això, també és cert que l'usuari de parla catalana, ara per ara, pot trobar gairebé sempre alguna pàgina en la nostra llengua que li pugui permetre accedir a la informació o als recursos en català en la majoria dels sectors de la nostra societat, fins i tot dels més impensables, com aquells de caire sexual. Això sí, malauradament amb l'assígnatura constantment pendent d'haver de mantenir una mobilització individual contínua davant dels individus i de les col·lectivitats, perquè l'ús de la llengua catalana no siga simplement una resta del passat.

BIBLIOGRAFIA¹

- ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2004): *Enquesta sobre la situació social del Valencià*, <<http://www.avl.gva.es/img/estudis/5/Enquesta.pdf>>.
- CONSORCI PER A LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA (2004): Ofertat Indicadors sobre l'oferta de cáta d'Olot de l'any 2003, <http://www.cpln.org/xarxa/CNLgirona/olot/20ofertat_olot.pdf>.
- EUROMOSAIC (1996): <<http://www.uoc.es/euromosaic/web/homect/index2.html>>.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2003): *Informe de política lingüística*, <<http://www6.gencat.net/llengcat/inform/cat2003.htm>>.
- (2004a): *Estadística d'usos lingüístics a la Catalunya Nord*, <<http://www6.gencat.net/llengcat/socio/docs/catnord2004.pdf>>.
- (2004b): *Informe sobre política lingüística*, <<http://www6.gencat.net/llengcat/socio/docs/censling2001.pdf>>.
- (2005): *Enquesta d'Usos Lingüístics del català a l'Alguer* (EULA), <<http://www6.gencat.net/llengcat/socio/coneix.htm#alguer>>.
- GUZMAN PITARCH, J.R. i A. CABALLER (1997): «El factor actitudinal en l'aprenentatge/adquisició del català per a traductors des del vessant empíric», dins F.J. CANTERO i altres: *Didáctica de la lengua y la Literatura para una sociedad plurilingüe del siglo XXI*, Barcelona, PUB, 513-517.
- INSTITUT BALEAR D'ESTADÍSTICA (2001): Dades del cens de 2001, <<http://www.caib.es/ibae/dades/dades.htm>>.
- INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA (2001): *Cens lingüístic de 2001. Principals resultats*, <www6.gencat.net/llengcat/socio/docs/censling2001.pdf>.
- MARTÍN ZORRAQUINO, M.A. i altres (1995): *Estudio sociolingüístico de la Franja Oriental de Aragón*, Saragossa, Departamento de Educación y Ciencia, Universidad de Zaragoza.
- MAS I HERNÁNDEZ, J. (2003): *La salut del català a Internet*, <<http://www.softcatala.org/articulos/article26.htm>>.
- MONSORIU FLOR, M. (1999): *Presencia en Internet de las principales empresas*, <www.mixmarketing-online.com/presencia.html>.
- PONS PARERA, E. i F. XAVIER VILA I MORENO (2005): *Informe sobre la situació de la llengua catalana (2003-2004)*, <http://www.observatoridelallengua.org/arxius_documents/informe6_ok.pdf>.
- SECRETARIA DE TELECOMUNICACIONS I SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ (2004): *Enquesta a les llars sobre equipaments i l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació a Catalunya 2003*, <http://www10.gencat.net/dursi/pdf/si/observatori/documents_STSI/informe_TIC_%20llars_%20i_%20individus%202003.pdf>.
- SERVEI DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA (2000): *Coneixements i usos lingüístics de la població d'Andorra*, Andorra, Govern d'Andorra, Ministeri d'Afers Socials i Cultura.
- SOLER I MARTÍ, J. (2003): *L'estat del català a internet* (1), <<http://www.lamalla.net/canal/digitalia/reflexions/article.asp?id=134279>>.
- (2004) *El català segueix marginat als webs de les empreses*, <<http://www.lamalla.net/canal/digitalia/reflexions/article.asp?id=142910>>.
- SOROLLA, N. (2003): *Què sabem del català a la franja? Reflexions al voltant de la substitució*, <http://www.ub.es/cusc/recerques/natxo_sorolla.pdf>.
- VILA, F.X. (2004): *El coneixement del català. Informe resum per al president de l'Institut d'Estudis Catalans*, <<http://www.iecat.net/CRUSCAT/documents/coneixementiusos/EI%20coneixement%20del%20catal%20E0.pdf>>.

¹ Per concisió, hem exclòs a la bibliografia les pàgines web consultades que ja hem citat al cos de l'article.

- VILAWEB (2000): *Informe de vilaweb sobre la presència del català de l'any 2000*, <<http://www.vilaweb.com/especials/5anys/enquesta.html>>.
- (2003): *Informe de Vilaweb sobre el català a les webs de l'administració valenciana*, <http://nosaltres.vilaweb.com/jvilaweb/GetHTTP?p=126&f=1&pa=p_idcmp&va=751552>.
- VILLAVERDE I VIDAL, J.A. (2002): *Coneixements i usos lingüístics a les Illes Balears. Revisió dels estudis promoguts per institucions i altes*, Noves SI, hivern, <www6.gencat.net/llengcat/noves/hm02hivern/catalana/villa.pdf>.
- XARXA CRUSCAT (2004): *Les dades lingüístiques del cens de l'any 2001: alguns dubtes i limitacions*, Institut d'Estudis Catalans, <<http://www.iecat.net/cruscat>>.